

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ชมาภรณ์ ศรีสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ชมาภรณ์ ศรีสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ธันวาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES OF DEVELOPMENT FOR INTERNAL CONTROL SYSTEM

IN SCHOOLS UNDER PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY

EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

CHAMAPORN SRISUK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Education Degree in Educational Administration

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

December 2011

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ชมภรณ์ ศรีสุข. (2554). แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

(การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. อมรรัตน์ สนั่นเสียง, ดร. ภูซงค์ วัฒนา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายใน ศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหา โครงสร้าง และหลักวิชาการ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 38 รายการ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) การทบทวนการจัดวางระบบควบคุมภายใน ประกอบด้วย 10 รายการ เช่น กำหนดวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 2) การประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย 6 รายการ เช่น พิจารณาขั้นตอนหรือกิจกรรมใดของการบริหารจัดการศึกษาที่เสี่ยงต่อความผิดพลาด การสูญเสี การสิ้นเปลือง ขั้นตอนที่ 3) การออกแบบการควบคุมภายใน ประกอบด้วย 6 รายการ เช่น ทำความเข้าใจกับความเสี่ยงต่าง ๆ แต่ละขั้นตอนหรือกิจกรรมของ การปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือผลการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 4) การนำระบบควบคุมภายในไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 รายการ เช่น จัดทำเอกสารระบบควบคุมภายในเพื่อสื่อสารให้ฝ่ายบริหารและบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษาทราบทั่วกัน ขั้นตอนที่ 5) การประเมินผลการควบคุมภายใน ประกอบด้วย 8 รายการ เช่น ผู้บริหารมอบหมายหัวหน้างานต่าง ๆ และบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษารับผิดชอบการประเมินการควบคุมภายใน ขั้นตอนที่ 6) การปรับปรุงการควบคุมภายใน ประกอบด้วย 4 รายการ เช่น ผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา ร่วมกันปรับปรุงการควบคุมภายในจากผลการประเมินการควบคุมภายในที่ระบุความเสี่ยงที่ยังมีอยู่ทุกปี เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Chamaporn Srisuk. (2011). **Guidelines of Development for Internal Control System in Schools under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2.**

Master's Thesis, M.Ed. (Educational Management). Phranakhon Si Ayutthaya:

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Advisory Committee:

Dr. Amornrat Sananseang, Dr. Puchong Vattayu.

ABSTRACT

This research aimed to develop the guidelines for internal control system, to study suitability and feasibility of the guidelines used in the schools under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. The samples consisted of 3 groups namely: 5 scholars, 17 educational experts, and 118 school administrators. A questionnaire was used as the collection tool. The statistical analysis was performed in terms of median, Inter - Quartile range, mean, standard deviation, and t-test.

The findings indicated that the guidelines of development for the internal control system constructed and used in the schools were in agreement with the content, structure and academic principles. They were also appropriate and feasible comprising 6 steps with 38 items naming as follows: 1) Revision of adjustment of internal control system comprising 10 items, such as appointing ways to perform in agreement with the law and obligation involving the performances; 2) Assessment for the risk comprising 6 items, such as considering the steps and activities of the educational management that were risky and led to failure, loss and luxury; 3) Designing for internal control system comprising 6 items, such as understanding various risks in each step or activity in working that affected the achievement of the purposes and performance results; 4) Implementing the internal control system comprising 4 items, such as adjusting documents for the internal control system and informing to both administrators and school personnel; 5) Assessment for the internal control comprising 8 items, such as the administrators assigning responsibilities to personnel at all levels to assess the internal control; and 6) Improvement for the internal control comprising 4 items, such as collaboration of the administrators and the personnel at all levels in improving the internal control system from results of the assessment mentioned for the risks occurring every year.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจากท่าน ดร.อมรรัตน์ สนั่นเสียง ซึ่ง
เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และท่าน ดร.ภูชงค์ วัฒายุ กรรมการควบคุม
วิทยานิพนธ์ ที่ท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำ แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องในการดำเนินการจัดทำ
วิทยานิพนธ์ มาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกถึงความกรุณาที่ท่านได้มอบให้เป็นอย่างยิ่ง และ
ขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการ
แก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สำเร็จเสร็จสมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมาย และ
ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลา และแบ่งปันประสบการณ์ในการตอบ
แบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย จนมีความรู้และมีศักยภาพ
เพียงพอในการทำวิจัยในครั้งนี้ อีกทั้งขอขอบพระคุณ ดร.จิตชัย สนั่นเสียง และดร.สุรวุฒิ ยัญญลักษณ์
ที่ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณครอบครัวเพื่อนนักศึกษา
ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 11 และรุ่นพี่ทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ แนะนำ และ
ช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ผู้วิจัยมีกำลังใจจากนั้นในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ ผู้เกี่ยวข้อง
ทางการศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ที่มีนั้นในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาการบริหารจัด
การศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ชมาภรณ์ ศรีสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับระบบควบคุมภายใน.....	9
ความหมายของระบบควบคุมภายใน.....	11
ความสำคัญและประโยชน์ของระบบควบคุมภายใน.....	12
องค์ประกอบของระบบควบคุมภายใน.....	15
แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของหน่วยงานและนักวิชาการ.....	26
แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา.....	36
มาตรฐานการควบคุมภายในตามระเบียบคณะกรรมการการตรวจเงิน	
แผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544.....	36
แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาตามระเบียบ	
คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการ	
ควบคุมภายใน พ.ศ. 2544.....	50

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 กับระบบควบคุมภายใน.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
งานวิจัยในประเทศ.....	60
งานวิจัยต่างประเทศ.....	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
ขั้นตอนที่ 1 สร้างแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	64
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	66
ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ตอนที่ 1 ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	71
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาระบบควบคุม ภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	75

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ) ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาระบบ ควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2	86
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผล.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	114
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ ที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง และหลักวิชาการ.....	115
ภาคผนวก ข รายงานผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเหมาะสมของแนว ทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.....	117
ภาคผนวก ค หนังสือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ /ผู้เชี่ยวชาญ / ผู้บริหาร สถานศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยง ตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของเครื่องมือในการวิจัยและขอ ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	119

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)	
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	128
ภาคผนวก จ การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง และหลักวิชาการ.....	155
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	165

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายใน ของหน่วยงานและนักวิชาการ.....	34
2 โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง.....	40
3 ผลกระทบของความเสี่ยงต่อองค์กร.....	41
4 จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามสถานภาพ.....	75
5 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนการจัดวางระบบควบคุมภายใน.....	76
6 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยง.....	79
7 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการควบคุมภายใน.....	80
8 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 4 การนำระบบควบคุมภายในที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ.....	81
9 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการควบคุมภายใน.....	83
10 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา ระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงการควบคุมภายใน.....	85
11 จำนวนและค่าร้อยละ ของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพ.....	86

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายในภาพรวม ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา.....	88
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนการจัดวางระบบควบคุม.....	89
14	เฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยง.....	91
15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการควบคุมภายใน.....	93
16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 การนำระบบควบคุมภายในที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ.....	94
17	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการควบคุมภายใน.....	96
18	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ความเป็นไปได้ของแนวทาง การพัฒนาระบบควบคุมภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงการควบคุมภายใน.....	98

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร.....	39
3 ความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและผลกระทบของ ความเสี่ยง.....	41
4 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2	70